

Lastning och Lossning – förebygga risker

Bild: Skanska

Att lasta och lossa gods är ett arbete med många risker, dels för de som utför arbetet och de runt omkring. Exempel på risker är att personer faller av fordonet, träffas av last under hantering, blir påkörda av fordonet. Detta kan bl.a. bero på att lasten har rört sig vid transport, lastsäkringar har lossnat, lasten är inte individuellt säkrad, person står för nära lastbilen, avspärrning saknas, underlaget lutar eller har dålig bärighet etc.

Exempel på arbeten i tåkt där lastning och lossning sker är vid material på/av fordon och truck, maskiner och arbetsutrustning som lyfts på/av fordon, hantering av pallgods etc.

Ansvar

Ansvarig chef/samordningsansvarig - den som ansvarar över uppgiften att samordna arbetsmiljöarbetet i en tåkt ska ha goda kunskaper i riskhantering så det finns förutsättningar för en trygg och säker arbetsplats. Detta innebär bl.a. att där det sker lastning och lossning av gods och/eller lyft ska effektiva förebyggande skyddsåtgärder vidtas. Alla som har tåkten som arbetsplats ska ha tagit till sig aktuella kunskaper, tillgodosett sig information och instruktioner samt inneha rätt kompetens. Läs mer i Handboken [avsnitt Riskhantering](#)

Medarbetare/Entreprenörer - det är viktigt att alla som verkar i tåkten ska känna till att det de kan stoppa arbeten som inte är säkra och att de har ett ansvar att rapportera och meddela chef och kolleger om man uppmärksammar en fara.

Chaufförer - det är den som ska transporterar godset eller materialet som ansvarar för att fordonet uppfyller krav och passar för det som ska transporteras.

Planering

För att nå en så säker lastning och lossning som möjligt så behöver arbeten planeras och genomföras på ett säkert sätt.

Exempel på viktiga checkpunkter vid planering är att:

- alla som utför lastning och lossning ska ha rätt förutsättningar och kompetens (utbildning i säkra lyft eller likvärdig kompetens ska styrkas för de som kopplar och lyfter last). Se [Exempel Tillstånd att köra/använda](#)
- tillse att transportvägar, angöringsplatser och uppställningsytor är farbara för avsedd tyngd och transport. Läs mer i Handbokens [avsnitt Säkra vägar och slänter](#)
- det finns anvisad färdväg/riktning till lastnings- och lossningsplats. Planera för att lastbilar bör kunna vända och undvik lösningar där fordon måste backa för att ta sig från området.
- viktig information till chaufförerna finns tillgänglig på flera språk
- det i leverantörsavtal ska framgå hur godset levereras till arbetsplatsen, använd i första hand byggbranschens leveransklausuler.
- med fördel så klassificera alla leveranser enligt klass 1 (låg risk) eller klass 2 (medelhög risk). Detta för att hanteringen ska bli så säker som möjligt.

Bild: Skanska

- leverantör eller avsändare, om möjligt, fotar lasten och skickar fotona till mottagaren. På så sätt vet de hur lasten är lastad innan den kommer fram till mottagaren och dialog kan föras om lasten anses rätt lastad.
- det finns skriftligt dokumenterad riskbedömning och arbetsberedning som är framtagen tillsammans med de som ska delta i det aktuella arbetsmomentet. Därför är det viktigt att föra en dialog kring de risker som identifierats och de åtgärder som har satts.

Speciellt utsedd samordnare för leveranser

Lastning och lossning genomförs på många olika sätt och utförs ofta av åkerier med egna fordon och egen personal. Därför bör det med fördel utses en samordnare av leveranser i tåkten. Denne får till uppgift att stödja ansvarig chef med kontroll av lastning och lossningsplatser, planering och att samordna in- och utleveranser.

Förslag på uppgifter person som utses som samordnare av leveranser:

- säkerställer att det finns planerade och utsedda lossnings- och lastningsplatser
- ta emot ankommande fordon
- kort gå igenom risker
- visa chauffören till lastnings- eller lossningsplats

- visuell kontroll och bedömning så att lastsäkringen och lasten ser säker ut innan lastning och lossning påbörjas

Aktiviteter

Vid beställning (av gods/material etc. eller transport)

Säkerställ att nödvändig information förmedlats, det kan exempelvis vara:

- dag (gärna även tid) och uppgifter som bör stå på fraktsedel
- information till chauffören om att denne bör anmäla sin ankomst vid avtalad plats och kontaktuppgifter till utsedd person på arbetsplatsen
- specifika säkerhetsregler som gäller på arbetsplatsen
- om det finns särskilda krav med hänsyn till kommande moment
- efterfråga en lossningsinstruktion som redogör för hur lossning ska ske (turordning vid lossning med säker lyftmetodik och lyftdon och hjälpmedel som är anpassade efter form och lastvikt).
- påminn om att föraren behöver få information om att inte öppna lastutrymme, lossa lastsäkring eller påbörja lastning eller lossning innan tillstånd getts. Samt att det vintertid är leverantören som ansvarar för att godset/materialet är fritt från snö och is vid leverans.

Vidare exempel på information som är viktig:

- vad det är för typ av gods eller material som ska lastas och transporteras
- vikt, volym, antal kolli
- på vilket sätt det bör lastas, exempel med hjullastare, grävmaskin etc.
- eventuella specifika krav för lastsäkring
- om det finns:
 - krav på typ av fordon
 - finns risker som med godset (ämnens egenskaper, otympligt gods etc.)
 - begränsningar i tillgängligheten
 - krav på miljöklassning

Vid ankomst (av gods/material etc. eller transport)

- Vid ankomst stannar chauffören vid utsedd plats och kontaktar utsedd person i tåkten för att få information om lossningsplats. Vid ej väntad leverans eller fel tidpunkt så avvisa eller ställ i vänteläge. *Chaufförer som är bekant med tåkten sedan tidigare och är registrerade har behörighet, åker direkt till lastning och lossningsplatsen enligt information eller skyltning.*

Bild: Skanska

- Tillse att chauffören har tagit del av säkerhetsregler för arbetsplatsen. Det är viktigt att chaufförer har rätt kompetens och är införstådda med regler, instruktioner och krav.
- På APD-plan bör tydligt framgå transportvägar och var lossning ska ske. *Läs mer i Handboken [avsnitt Trafikrisker och trafikstyrning](#) om att skapa förutsättningar för att uppnå en önskad trafiksäkerhetsnivå. Där finns vägledning för hur takttrafiken kan planeras för att öka trafiksäkerheten och samtidigt underlätta för interna och externa transporter i tåkten.*

Utförandet – lastningen och lossningen

Arbetsberedning ska vara genomgången innan arbetet påbörjas. Se [Exempel Arbetsberedning Hantering av större gods](#)

Vid arbete som sker dagligen och är av samma typ och i liknande miljö bör det finnas en dokumenterad instruktion över momentet.

Exempel på checkpunkter för ett säkert utförande:

- bör inte utföras som ensamarbete
- utrustning som ska användas måste vara anpassad och godkänd för momentet, se [Vägledning Säkra lyft](#)
- kontrollera så fordonet står säkert, på jämn yta som tål belastningen, och att lastbilar och trailers är säkrade mot rullning.
- ska arbete ske på trailer så se över hur fallrisken kan minimeras
- om inte lastbilsförare ska medverka i momentet så se till att det finns en säker zon som denne kan befinna sig i. Alla ska veta var den andra befinner sig.
- spärra av området vid behov
- moment får inte påbörjas innan klartecken har getts att det är ok
- de som ska delta i momentet ska vara på ett säkert avstånd från fordonet och lasten

- säkringar av lasten får inte tas bort innan visuell bedömning kring lastens säkerhet är gjord
- om lasten bedöms som osäker så ska momentet stoppas och kontakt med ansvarig chef tas för att vidare beslut. Exempel på det kan vara:
 - vid behov av individuell lastsäkring och det saknas
 - huller om buller på flaket
 - för högt lastat och avsaknad av stöttor
 - runda saker som inte ligger i vagga
- leverans som skickas iväg måste alltid vara lastsäkrad enligt krav

Se [Exempel Checklista Arbete med lyftanordningar och lyftredskap](#)

Hjälpmedel

Se SBMI Handbok Säker Tåkt [avsnitt Trafikrisker och trafikstyrning](#) och [avsnitt Säkra vägar och slänter](#)

Referenser

Avsnittet bygger främst på material som tillhandahållits genom representanter i SBMI:s arbetsmiljöutskott.

Arbetsmiljöverket www.av.se

AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete

AFS 2020:1 Arbetsplatsens utformning

AFS 2006:6 Användning av lyftanordningar och lyftredskap

AFS 2006:5 Användning av truckar

AFS 2003:6 Besiktning av lyftanordning och andra tekniska anordningar

AFS 2006:4 Användning av arbetsutrustning

AFS 2008:3 Maskiner

Broschyrer

[ADI 620 Arbete med truck](#)

[ADI 614 Åkerier - Bra arbetsmiljö på väg!](#)

E-learning

[Lastning och Lossning, Skanska](#)

För mer information om materialet kontakta SBMIs arbetsmiljöutskott:

Sammanställande:

bjorn.strokirk@sbmi.se

Framtagning av material:

jenny.e.nystrom@afry.com